

Drazí přátelé,

míváte chuť tu či onu věc trefně pojmenovat či ohodnotit, no nevybaví se vám hned správný příměr? Nezoufejte. Nejste v tom zdaleka sami. Nedovedeme se pregnantně vyjadřovat. Bílou vránou je dnes učitel, který požaduje, aby žáci formulovali myšlenky úsporně a jednoznačně. Na vině jsme i sami. Stále častěji totiž vnímáme a nasloucháme „na půl ucha“, povrchně, ve snaze pochopit pouze podstatu. Není divu, při tom množství informací, přečasto zbytných. Stejně tak ale i čteme. Ruku na srdce, kdy naposledy jste se opravdu zamysleli nad některým z neběžných slovních spojení. „Čti noviny,“ radil mi na gymnáziu češtinář, „rozšíříš si slovní zásobu i vyjadřovací schopnosti.“ Dobře si vzpomínám na shovívavý úšklebek jeho kolegy v kabinetu. Asi uhádnete, který z nich byl pouhý přednášeč a který básník. Kde však pohotovost brát? V poezii, jistě. A také, věřte či ne, v příslovích. Dobrým typem mohou být například Česká přísloví Jana Blahoslava, (Odeon, 1970). „Kdožt se dověří, nejsnáze jest toho oklamati“. (Kdo uvěří, bývá snadno klamán.) „Vrána vráně voka nevyklibne.“ (Zloděj zloději neškodí.) „Jakověž semeno, takověž plemeno“. (Jaký pán, takový sluha.) „Koupej se, drže se břehu.“ (Nepouštěj se do neznámých vod.) „Umití on najíti kozí vrátce.“ (Ví, jak ze všeho ven.) „Jiné kaše a sám se plíhá.“ (doslova „Velí vykasat rukávy a sám se plouží.“) A ještě: „Vosekali mu brky“. (Byl zbaven úřadu.) A pak že se náš svět od šestnáctého století významněji změnil... Příjemné počtení nejen v naší Literce přeje Libor Kalina

PÍSNÍČKA

Letí letí babí zima
nechtěj se ptát kdy začíná
možná nikdy nezačíná
ani nekončí
Letí s tebou neptá se tě
kdo na koho myslel v létě
nebo kdo byl čí
Všechny rozloučí

Zima neslyší

3 otázky pro Hanu Polívkovou

Kolik knížek jste našla pod stromečkem?

Knihy si kupuji spíš sama, koncem roku mi jich přibylo asi pět. Darování knih je krásný zvyk, ale čím víc se domácí knihovna rozrůstá, tím víc si člověk vybírá. Ale jedna pod stromečkem byla a moc mě potěšila. Je to krásná kniha fotografií Vysokých Tater.

Přiblížíte čtenářům Literky život odborného knihovníka v historické knihovně, jako je kupříkladu ta rajhradská?

Nějakou dobu trvá, než se naučí v knihovně orientovat. Proč je ten či onen oddíl uložen právě tam, kde je, kde začíná, kam pokračuje a co všechno se v něm nachází. Jak říká Umberto Eco ve svém slavném románu, jediný, kdo rozumí knihovně, je knihovník. A zkušenost je těžce přenositelná. Dnes máme elektronické katalogy, ale vědět, jak v nich hledat a kam potom sáhnout pro konkrétní svazek, to je úkol knihovníka, jako tomu bylo v minulosti. Je radost, když pak díky znalosti uspořádání knihovny, můžete vynést na světlo alespoň část z těch pokladů, které ve svých desetitisících svazcích obsahuje.

Knihovna rajhradského kláštera je opravdu rozsáhlá, myslíte, že mniši ty knihy opravdu všechny přečetli?

Knihovna má stejně dlouhou historii jako samotný klášter. Nejdříve mniši měli několik knížek, které potřebovali pro liturgickou praxi, teprve během dalších staletí přibývaly knihy z dalších oborů lidské činnosti, vědecké spisy i krásná literatura. Nejvíce se knihovna rozrostla v 19. století, kdy bylo nakoupeno velké množství knih, nejen nových, ale i starých a velmi vzácných, které se dostaly „na volný trh“ ze zrušených klášterů. Jsou zde i pozůstatosti po některých kněžích z okolí a samozřejmě soukromé knihovny členů kláštera. Takže všechny svazky určitě někdo četl, ale jestli tady v Rajhradě, to se nedá říci. Málo se ví, že zdejší knihovna obsahovala také beletrii a společenské časopisy, které si chodili půjčovat i lidé z okolí. Další zajímavou otázkou je, jestli ty knihy někdo čte dnes. Knihovnu je třeba uchovat jako celek. Mnohé svazky jsou cenné hlavně jako doklad kultury našich předků, ale přeci jen se čas od času objeví neznámý překlad staré legendy, nebo třeba spis o minerálních pramenech vědce ze 17. století, jehož závěry jsou aplikovatelné i v současné době. A to jsou příklady jen z minulého roku. To už ale není primárně úkol knihovníka, na to by mu síly nestačily, to je úkol pro odborné badatele.

Krotit literární múzu případně také osedlat Pegase, znamená pronikat do pravidel a tajů spisovatelského řemesla. Dávat myšlenkám konečný tvar si v rámci právě zahájených seminářů tvůrčího psaní, organizovaných Památkem písemnictví na Moravě zkoušejí žáci i studenti základních a středních škol. Děje se tak v rámci propagace a popularizace literární soutěže Skrytá paměť Moravy, jejíž jedenáctý ročník se svými příspěvkovými organizacemi pořádá Jihomoravský kraj. Mezi prvními se společně nad letošním soutěžním námětem „Kořeny“ zamýšleli (na snímku) mladí literáti v Hustopečích. Literární workshopy jsou vypsány až do března, jehož závěr je nejzazším termínem pro zaslání soutěžních prací. Vítěze vyhlásí porotci na Slovanském hradišti v Mikulčicích v polovině června.

Svatý Blažej spojuje Olomouc a Rajhrad

Třetí únor patří v církevním kalendáři svatému Blažejovi. Dle legendy zastával na přelomu 3. - 4. století úřad biskupa v tureckém městě Sivas (dříve Sebasteia). Císař východořímské říše Licinius, kolega a protivník Konstantina I. údajně nařídil poddaným obětovat pohanským bohům, což křesťan Blažej odmítl. Proto byl umučen a později řazen mezi relativně oblíbené svíce, v českých zemích mu bylo zasvěceno dokonce šest chrámů. Jeden z nich byl vystavěn také v Olomouci, dnes někdejší svatostánek připomíná pouze místní název Blažejské náměstí. První písemná zmínka o stavbě pochází z roku 1299. Během reforem Josefa II. byl kostel zrušen a později zbourán. V Olomouci stávaly tři středověké farní kostely, jeden zasvěcený sv. Petru, druhý sv. Blažejovi a konečně sv. Mořic, jediný dodnes stojící. Díky zmíněné skutečnosti dokonce vznikla teorie, že Olomouc byla založená jako město ve 13. století spojením několika samostatných osad, které patřily uvedeným farám. Blažejský kostel měl mít netypický sedmiboký půdorys, je tradováno, že stával na pohanském kultovním místě vysvěceném sv. Metodějem. Roku 1677 se 3. února narodil v rodině pražského kameníka Santiniho-Aichla první syn, kterého rodiče pojmenovali po světcu Jan Blažej. Proslavil se jako architekt, jedním z jeho děl je barokní přestavba benediktinského kláštera v Rajhradě. (tk)

Fond básníka, prozaika a překladatele Josefa Suchého

Sbírký Památníku písemnictví na Moravě rozšířila v minulém roce nově zpracovaná pozůstalost Josefa Suchého (1923-2003). Obsahuje korespondenci, fotografie a pracovní materiály, z nichž lze dobře odvodit, jakým způsobem básník tvořil a jaké byly jeho inspirační zdroje. Z obsahu korespondence vyplývá, že Suchý navazoval četné pracovní a přátelské kontakty zejména v německé jazykové oblasti. V českém prostředí jej pojilo dlouholeté přátelství s Jakubem Demlem, Janem Zahradníčkem, Janem Skácelem či Ivanem Slavíkem. Dlouhou dobu pracoval Josef Suchý jako redaktor v brněnském nakladatelství Blok. Překladaťsky se věnoval německé, rakouské a lužickosrbské literatuře. Řada jeho básní byla také přeložena do německého jazyka. Z jeho děl uvedme knižní debut Jitřenka v uchu jehly či prozaické svazky s autobiografickými prvky Eliášovo světlo a Dům u jitřního proutí. Na souborné vydání jeho díla si musíme ještě počkat, svým způsobem jej dosud zastupuje obsáľý výbor Slzy věcí, sestavený a vydaný v roce 2013 Jaroslavem Medem a Ivanou Srbkovou, dcerou autora. Připomeňme, že vedle Suchého fondu je součástí expozic PPM také jeho pracovna a knihovna. (lvk)

Pietro Andrea Matthioli (1501-1577)

Již 440 let letos uplyne od úmrtí významného renesančního lékaře, botanika a autora herbáře Pietra A. Matthioliho. Vystudoval univerzitu v Padově, působil v Sieně, Římě, Tridentu aj. Od roku 1554 pracoval v Praze, kam byl povolán jako osobní lékař Ferdinanda Tyrolského. V roce 1561 publikoval v pražském vydavatelství Jiřího Melantricha z Aventina lékařské dopisy *Epistolarum Medicinalium libri quinque* (Pět knih lékařských dopisů), o rok později zde vydal **Herbář neboli Bylinář** (přeložený do češtiny Tadeášem Hájkem z Hájků, latinsky původně *Commentarii in sex libros Pedacii Dioscoridis*).

Své pravé místo má rovněž v rajhradské benediktinské knihovně, coby názorná bylinná a rostlinná příručka byla knihou praktickou. Obsahuje přes 200 ilustrací, sloužila nejen k léčení, ale také k vaření, byla čtena jako beletrie, jelikož zahrnuje také popisy a obrazy exotických rostlin a stromů. **Matthioliho herbář** se stal jednou z nejvýznamnějších botanických knih 16. století, mnohokrát byl vydáván a rozšiřován v podstatě až do současnosti. To proto, že obsahuje také odborné a vědecké popisy, kterými se můžeme dodnes řídit i léčit. (mš)

Milovníci a mecenáši věd a umění v řeholním rouše

Stejnomená publikace autorského kolektivu pod vedením Jindry Pavelkové se soustředí v první řadě na nejstarší listiny, jež jsou spjaty se vznikem a vývojem rajhradského kláštera, včetně tzv. břevnovských falz, souvisejících přímo s jeho založením. Rajhradský archiv dochoval více než sto písemností do roku 1421. Obsah a význam některých z nich je v knize představen. V další části knihy jsme obeznámeni s formováním moderní historiografie v klášteře a v této souvislosti i s kronikami, které byly sepsány v největším období přímo představiteli kláštera, např. Bonaventurou Pitrem či

posledním proboštem Otmarem Konrádem, jehož osobnost je vyzdvihnuta v samostatné kapitole - Otmár Konrád výrazně zvelebil klášter po stránce stavební a umělecké. Na konci 18. století a ve století 19. tak představoval rajhradský klášter jedinečné centrum vzdělanosti. Zvláštní pozornost je věnována také pěstování hudební kultury. Jsou nám představeni rajhradští vedoucí kůru mezi léty 1725-1800. Jednotlivé části knihy jsou napsány velmi čtivou formou. Publikace obsahuje rozsáhlá resumé v německém jazyce, podrobný výčet pramenů a literatury. (Ivk)

Víno a knihy, buket a buklet

Cesty slov jsou často naprosto nevyzpytatelné. Putují odpradávná spolu s lidmi napříč světadílů a jazykovědci nejednou stojí před prakticky nerozluštitelnou záhadou, odkud se to či ono slovo vlastně vzalo. S knihami je to o poznání snazší, tedy pokud víme, odhadneme nebo určíme, kde a kdy konkrétní svazek vznikl. Cesty vína jsou ještě vyzpytatelnější. I když nejedna láhev nebo kontejner překročí řádnou porci poledníků i rovnoběžek. Výstava Víno a knihy, přístupná návštěvníkům Památníku ještě do 26. února, mapuje styčné plochy obou fenoménů. Společný základ mohou dokonce mít také slova buket (chuť, barva, bohatost moku) a buklet (booklet, barevný přebal), konkrétně ve francouzském termínu bouquet (česky hovorově pugét). (k)

Genius loci - Stránská skála

Vítr. Slané vody plné neklidu.
Kdysi tady bylo moře.
Zbyly už jen zkameněliny.
Tma. Hluboké jeskyně
se záblesky světla.
Oheň. V jeskyních
střídaly se hlasy
jejích obyvatel.
Kámen.
Vápencový masív poskytl
svou materii pro brněnskou
kašnu Parnas a Zderadův sloup.
Chlad. Válečné kryty.
Strach o život
i dny plné naděje.
Slunce. Místo plné života...
Kdysi i dnes.
Stráň posetá konikleci,
skalnatá stěna
se svými horolezci,
rozkvetlé zahrady okolo
a smích ... (mš)

Ze Stránské skály

Když táhly mokré větry
od jihu
šla řádka lovců krajinou
Chudý lov:
labuť nedoběhneš
laň nedostřelíš
A cizí už byli
za potokem
za voděnkou studenou
Ještě jedno teplé gesto
jedno jediné
a vylila se krev z myokardu
když pravěký oštěp
pravěká žebra rozvracel

Karel Blažek

Hledáme

Do sbírky Památníku písemnictví na Moravě hledáme kulturně politický měsíčník Červený květ, který vycházel v letech 1956 – 1969 v Ostravě. Zájem máme o ročník 1956 a ročníky 1963–1969.

List pro literární politiku Index, byl založen v Brně roku 1929. Nepřetržitě vycházel do června roku 1939. Obnoven pak byl v letech 1968–1969. Hledáme tato čísla: roč. 1933–9,10; roč. 1934–12; roč. 1935–1939 – všechna; roč. 1968–7; roč. 1969–7,10.

Společenská revue Salon vycházela jako měsíčník v letech 1922–43. Hledáme tato čísla: roč. 1–5; roč. 6 – č. 1–11; roč. 7 – č. 1, 2, 4–10; roč. 8 – č. 5–6, 11; roč. 9 – č. 5, 6, 10–12; roč. 10 – č. 2, 3, 7, 11, 12; roč. 11–22.

Rovněž pátráme po dokumentech (korespondence, vzpomínky, fotografie, osobní předměty) spjatých s básníkem Josefem Kainarem.

Rádi Knihovnu Muzea Brněnska a sbírku Památníku písemnictví na Moravě, vedenou v Centrální evidenci Ministerstva kultury ČR

(CES ev. č. PPM/006-05-31/3500006) obohatíme o raritní a autory signované tisky, literární dokumenty, fotografie, ex-libris, knižní ilustrace, rukopisy a korespondenci autorů spjatých s Moravou.